

ความรู้ทัศนคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว นาน 6 เดือน หอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลบุรีรัมย์ KNOWLEDGE, ATTITUDE POSTPARTUM BREASTFEEDING SINGLE LONG SIX MONTH WARD POSTPARTUM IN BURIRAM HOSPITAL

วิภาดา กาญจนสิทธิ์¹ ปณณทัต บณขุนทด¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว นาน 6 เดือน หอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181 คน โดยการคำนวณจากตารางสำเร็จรูปเครจซี่ และมอร์แกน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ เรียงตามลำดับคะแนนมากไปน้อย คือ การสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กลไกการสร้างและการหลั่งน้ำนมประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อทารก และการปฏิบัติตัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ตามลำดับส่วนทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่า แม่หลังคลอดมีทัศนคติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในรายด้านเรียงจากมากไปน้อยคือ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเศรษฐกิจ และสังคม ($\bar{X} = 4.91$, SD. = 0.29) การสร้างความมั่นใจแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{X} = 4.48$, SD. = 0.94) และประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดาและทารก ($\bar{X} = 3.72$, SD. = 1.15) และตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = .062$, $p = .521$) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาพื้นที่สุขภาพคือ ควรสนับสนุนให้ชุมชนมีการจัดการพื้นที่ให้มีแหล่งให้ความรู้ปัจจัยที่จะช่วยทำให้พฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่วานานขึ้น ซึ่งได้แก่ การมีญาติช่วยเลี้ยง การให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา รวมถึงการจัดให้มีแหล่งช่วยเหลือในการให้นมบุตรในชุมชนมีมากขึ้น

คำสำคัญ: ความรู้, ทัศนคติ, มารดาหลังคลอดปกติ, การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา

Abstract

This descriptive research is to study Knowledge, Attitude Postpartum Breastfeeding Single Long six Month Ward Postpartum in Buriram Hospital. The sample group was 181 people, calculated from the Krejcie & Morgan finished table. Data were analyzed using a computer program. By using

¹ อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น iampun1976@gmail.com

descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean and standard deviation. And to analyze the relationships of variables studied using Pearson's product moment correlation coefficient.

The research found that Knowledge of postpartum mothers usually breast-fed children. In order to score a few. Support for breastfeeding. Creating mechanisms and lactation benefits of breastfeeding for babies. And practice of breastfeeding. The attitude of postpartum mothers to encourage breastfeeding postpartum mothers find that attitude in promoting breastfeeding. In descending order, the interests of the party. Breastfeeding on the economy and society, ensuring the mother in breastfeeding and the benefits of breastfeeding for mothers. And infants, respectively, and the relationship between knowledge. And the attitude of postpartum mothers to encourage breastfeeding found no correlation. Suggestions for the next step to improving for healthy space is supposed to encourage the community to manage the area, sources, knowledge of the factors that will make the behavior to breastfeeding longer where there are relatives help feed. Awareness about the benefits of breastfeeding for mothers, as well as provide a source of assistance in feeding a child in the community.

Keyword: Knowledge, Attitude, Postpartum, Breastfeeding

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

นมแม่เป็นอาหารที่ดีที่สุด และเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของทารก ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา และพัฒนาการทางสังคมของทารก ช่วยลดอัตราการตาย และอัตราการเจ็บป่วยของทารก (American Academy of Pediatrics, 2005) การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มีประโยชน์ ทั้งต่อทารก มารดา ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (American College of Obstetricians and Gynecologist, 2007) องค์การอนามัยโลก และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ จึงแนะนำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (Exclusive breastfeeding) เป็นเวลา 6 เดือน และหลังจากนั้นให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ควบคู่กับอาหารตามวัยจนอายุ ครบ 2 ปีหรือนานกว่านั้น (World Health Organization, 2009) ประเทศไทยได้ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยกระทรวง สาธารณสุขได้กำหนดนโยบายไว้ชัดเจน มีแนวปฏิบัติในการดำเนินโครงการโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูกใช้บันได 10 ขั้นสู่ ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยกำหนดเป้าหมายให้มีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อย 6 เดือน ให้ได้ร้อยละ 30 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) จากสถิติกระทรวงสาธารณสุขในปี พ.ศ. 2549, 2551 และปี พ.ศ. 2552 พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ร้อยละ 5.4, 24.4, 29.6 ตามลำดับ (สุภาภรณ์พิมพ์ รัตตสัมพันธ์, 2560) และจากการสำรวจสถานการณ์เด็ก และสตรีในประเทศไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติหรือยูนิเซฟ ในปี 2555 พบว่าเด็กอายุต่ำกว่า 6 เดือนที่ได้รับนมแม่อย่างเดียว ร้อยละ 12.3 (National Statistic Office, 2013) แต่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้วางเป้าหมายให้เด็กทารกร้อยละ 50 ได้รับการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่ จนอายุ 6 เดือน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านสุขภาพของมารดา และทารก ปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมจากสามี ญาติ และบุคลากรในทีมสุขภาพ (Scott et al., 2006) โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยาบาลซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับมารดา และทารกตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด ระยะหลังคลอด หน่วยทารกแรกเกิด และหอผู้ป่วยเด็ก รวมทั้ง เป็นผู้ปฏิบัติงานในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทั้งในโรงพยาบาล และในชุมชนตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ได้ระบุการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักที่จำเป็นของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล และผดุงครรภ์ขั้นหนึ่ง จะต้องสามารถให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและ ให้การช่วยเหลือมารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ (สุภางศ์พิมพ์ รัตตสัมพันธ์, 2560)

ผู้วิจัยในฐานะผู้ช่วยเหลือดูแลบุคคล ครอบครัวและสังคมให้มีสุขภาพที่ดี จึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความรู้ เรื่อง นมแม่ของมารดาหลังคลอด และทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่นาน 6 เดือน เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งในโรงพยาบาล และชุมชน และทำให้นิสิตนักศึกษาพยาบาลได้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ และมีทัศนคติที่ดีในการสนับสนุน และส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ แม้บางคนจะไม่ได้ปฏิบัติงานโดยตรงในการดูแลมารดา และเด็กแต่ยังมีความรู้พื้นฐานที่สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมได้รวมทั้งทำให้บรรลุตามนโยบายของประเทศ และขององค์การอนามัยโลกคือ มารดาสามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวเป็นเวลา 6 เดือน และเลี้ยงต่อไปร่วมกับอาหารตามวัยจนอายุ 2 ปีหรือนานกว่านั้น เพื่อประโยชน์ต่อการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของลูก และความรัก ความอบอุ่นระหว่างแม่ และลูกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวมานาน 6 เดือน หอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลบุรีรัมย์

กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอดที่ต้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวมานาน 6 เดือน จำนวน 181 คน ช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ชุด คือ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว 2) แบบสอบถามความรู้เรื่องนมแม่ จำนวน 15 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และไม่ใช่ คะแนนรวมของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0 ถึง 15 คะแนน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 หรือคะแนนมากกว่า 43.2 หมายถึง มีความรู้ดี คะแนนร้อยละ 60-80 หรือคะแนน 32.4-43.1 หมายถึง มีความรู้ปานกลาง คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 หรือคะแนนต่ำกว่า 32.4 หมายถึง มีความรู้น้อย และ 3) แบบสอบถามทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 17 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 อันดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 1 ถึง 5 คะแนน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือคะแนนเฉลี่ย 3.68-5.00 หมายถึง มีทัศนคติเชิง

บวกในระดับดีคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.67 หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวกในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง มีทัศนคติเชิงบวกในระดับน้อย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน และใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) มากกว่า 0.8 แบบวัดความรู้เรื่องนมแม่ และทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.86 และ 0.82 ตามลำดับ และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับมารดาหลังคลอดที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's coefficient alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.80 และ 0.83 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เลขที่ จร.2559/0070 โดยอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่า การศึกษาครั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างว่าจะยินยอมเข้าร่วมในการทำวิจัยหรือไม่ก็ได้ การปฏิเสธไม่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่าง โดยจะใช้รหัสเลขที่ของแบบสอบถามแทนชื่อ-นามสกุลของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยจะเป็นภาพรวม และนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างสามารถขอยุติการเข้าร่วมการวิจัยก่อนครบกำหนด โดยไม่มีผลกระทบอื่นๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ที่ศึกษาโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของแม่หลังคลอด จำนวน 181 คน จำแนกตามอายุเฉลี่ยของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ พบว่า มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ อยู่ในช่วงอายุ 21 - 30 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 43.65 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.94 และอยู่ในช่วงอายุ 16 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.99 ตามลำดับ จำแนกตามสถานภาพสมรสของมารดาหลังคลอดปกติ ที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ พบว่า มารดาหลังคลอด ส่วนใหญ่ สถานภาพสมรส จำนวน 138 คน คิดเป็น ร้อยละ 76.24 รองลงมา สถานภาพโสด จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 22.66 และสถานภาพหย่า/ร้าง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.10 ตามลำดับ จำแนกตามระดับการศึกษาของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ พบว่า มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ การศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 56.35 รองลงมา การศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 31.51 และการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.97 ตามลำดับ จำแนกตามอาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ พบว่า มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ อาชีพลูกจ้าง/พนักงานบริษัท จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 30.94 รองลงมา อาชีพแม่บ้าน/เกษียณ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20 และอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ตามลำดับ และรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาท/เดือนขึ้นไป จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 60.22 รองลงมา รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน จำนวน 72 คน คิดเป็น

ร้อยละ 39.78 ตามลำดับ จำแนกตามโรคประจำตัวของครอบครัวของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ พบว่า มารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 92.82 รองลงมา มีโรคประจำตัว จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 7.18 ตามลำดับระดับความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ จากการศึกษา พบว่า คะแนนความรู้ เต็ม 54 คะแนน คะแนนสูงสุด 52 คะแนนต่ำสุด 29 คะแนนเฉลี่ย 45.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.57 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติ ที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 67.40 ความรู้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.94 และความรู้ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.66 ตามลำดับ รายด้านเกี่ยวกับความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ในรายด้าน จากการศึกษา พบว่า ความรู้ของกลุ่มตัวอย่างเรียงตามลำดับคะแนนมากไปน้อยดังนี้คือ การสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คิดเป็นร้อยละ 97.47 กลไกการสร้างและการหลั่งน้ำนมคิดเป็นร้อยละ 87.91 ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อทารก คิดเป็นร้อยละ 86.06 การปฏิบัติตัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คิดเป็นร้อยละ 83.08 ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดา คิดเป็นร้อยละ 81.82 และปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คิดเป็นร้อยละ 78.18 ตามลำดับ ทักษะของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทัศนคติ ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงสุด 5.00 คะแนนต่ำสุด 2.69 คะแนนเฉลี่ย 3.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.67) คิดเป็นร้อยละ 63.54 และ ทัศนคติเชิงบวกอยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 3.68 - 5.00) คิดเป็นร้อยละ 36.46 ตามลำดับ รายด้านเกี่ยวกับทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่รายด้าน พบว่า แม่หลังคลอดมีทัศนคติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในรายด้านเรียงจากมากไปน้อยดังนี้คือ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเศรษฐกิจ และสังคม ($\bar{X} = 4.91$, SD. = 0.29) การสร้างความมั่นใจแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{X} = 4.48$, SD. = 0.94) ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดาและทารก ($\bar{X} = 3.72$, SD. = 1.15) และปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{X} = 2.01$, SD. = 0.26) ตามลำดับ และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = .062$, $p = .521$)

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่

ระดับความรู้ของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้ดี (คะแนนมากกว่าร้อยละ 80)	122	67.40
ความรู้ปานกลาง (คะแนนร้อยละ 60-80)	56	30.94
ความรู้น้อย (คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60)	3	1.66
รวม	181	100

จากตารางที่ 1 ระดับความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ จากการศึกษาพบว่า คะแนนความรู้เต็ม 54 คะแนน คะแนนสูงสุด 52 คะแนนต่ำสุด 29 คะแนนเฉลี่ย 45.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.57 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติ ที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 67.40 ความรู้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.94 และความรู้ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.66 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 คะแนนความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ในรายด้าน

คะแนนความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ในรายด้าน	ร้อยละ	แปลความหมาย
การสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	97.47	ดี
กลไกการสร้างและการหลั่งน้ำนม	87.91	ดี
ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อทารก	86.06	ดี
การปฏิบัติตัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	83.08	ดี
ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดา	81.82	ดี
ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	78.18	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาในรายด้านเกี่ยวกับความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ในรายด้าน จากการศึกษาพบว่า ความรู้ของกลุ่มตัวอย่างเรียงตามลำดับคะแนนมากไปน้อยดังนี้คือ การสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คิดเป็นร้อยละ 97.47 กลไกการสร้างและการหลั่งน้ำนมคิดเป็นร้อยละ 87.91 ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อทารก คิดเป็นร้อยละ 86.06 การปฏิบัติตัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คิดเป็นร้อยละ 83.08 ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดา คิดเป็นร้อยละ 81.82 และปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คิดเป็นร้อยละ 78.18 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ระดับทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ระดับทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	จำนวน	ร้อยละ
ทัศนคติเชิงบวกระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 3.68 - 5.00)	66	36.46
ทัศนคติเชิงบวกระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.67)	115	63.54
ทัศนคติเชิงบวกระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33)	0	0
รวม	181	100

จากตารางที่ 3 ทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทัศนคติ ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงสุด 5.00 คะแนนต่ำสุด 2.69 คะแนนเฉลี่ย 3.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.43 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.67) คิดเป็นร้อยละ 63.54 และทัศนคติเชิงบวก อยู่ในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 3.68 - 5.00) คิดเป็นร้อยละ 36.46 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 คะแนนทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่รายด้าน

คะแนนทัศนคติของมารดาหลังคลอด	$\bar{X}$	SD.	แปลความหมาย
ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่รายด้าน			
- ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเศรษฐกิจและสังคม	4.91	0.29	ดี
- การสร้างความมั่นใจแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.48	0.94	ดี
- ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดาและทารก	3.72	1.15	ดี
- ปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	2.01	0.26	น้อย

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาในรายด้านเกี่ยวกับทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่รายด้าน พบว่า แม่หลังคลอดมีทัศนคติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในรายด้านเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้คือ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเศรษฐกิจ และสังคม ($\bar{X} = 4.91$, SD. = 0.29) การสร้างความมั่นใจแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{X} = 4.48$, SD. = 0.94) ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดาและทารก ($\bar{X} = 3.72$, SD. = 1.15) และปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($\bar{X} = 2.01$, SD. = 0.26) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ตัวแปร	ความรู้	ทัศนคติ
ความรู้	-	
ทัศนคติ	0.062	-

$p < 0.01$

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน ($r = .062$, $p = .521$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความรู้ ทัศนคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือน หอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลบุรีรัมย์ ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับความรู้ของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ พบว่า คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี แสดงว่า กิจกรรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้ได้พูดคุย ค้นหาเจตคติเดิม ความรู้ ความเชื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ความรู้ คำแนะนำต่าง ๆ การวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การแสวงหาข้อมูลทางเลือกที่เอื้อต่อวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากแหล่งข้อมูล และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ร่วมกับการคล้อยตาม

กลุ่มอ้างอิงในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ร่วมกับการทำงานนอกบ้านให้ประสบความสำเร็จ จะช่วยให้มารดาหลังคลอด เกิดความเชื่อว่าทำแล้วจะได้รับผลทางบวก ก็จะมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ เจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น เข้าใจและมั่นใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ นำไปสู่การปรับเปลี่ยน และส่งเสริมเจตคติใหม่ที่ดีในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นำไปสู่ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ในระยะตั้งครรภ์ สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, 1991) ที่กล่าวว่า ความรู้และเจตคติต่อพฤติกรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความตั้งใจหรือเจตนาในการที่จะแสดงพฤติกรรม และสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ Persad and Mensinger (2008) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวรรณ ชนะภัย และคณะ (2557) พบว่า ปัจจัยที่สามารถทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 สัปดาห์ ในมารดาหลังคลอดบุตรคนแรกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อายุ ความรู้ ทักษะ การรับรู้สมรรถนะในตนเอง การสนับสนุนจากสามีหรือญาติ และการสนับสนุนจากพยาบาล สามารถร่วมกันทำนายการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 สัปดาห์ แต่มีเพียงการสนับสนุนจากญาติหรือสามี และการรับรู้สมรรถนะในตนเองที่ทำนายได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Scott, Shaker, and Reid (2004) พบว่า ความรู้ และทัศนคติหรือเจตคติที่ดีต่อการให้น้ำนมบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตั้งใจในการให้น้ำนมบุตร และเสนอแนะว่า ควรประเมินความรู้ และทัศนคติหรือเจตคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของหญิงตั้งครรภ์ทุกราย ซึ่งหากหญิงตั้งครรภ์มีเจตคติในด้านบวก มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ นอกจากความรู้ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปัจจัยอื่นที่มีความสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่คือ ทัศนคติเกี่ยวกับ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

2. ทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทัศนคติ ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงสุด ส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง และทัศนคติเชิงบวกอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาในรายด้านเกี่ยวกับทัศนคติของมารดาหลังคลอดในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่รายด้าน พบว่า แม่หลังคลอดมีทัศนคติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในรายด้านเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้คือ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเศรษฐกิจ และสังคม การสร้างความมั่นใจแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดา และทารก และปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งอธิบายได้ว่า กิจกรรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบด้วย การเปิดโอกาสให้ได้พูดคุย ค้นหาเจตคติเดิม ความรู้ ความเชื่อ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และให้ความรู้ คำแนะนำต่าง ๆ การวางแผนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การแสวงหาข้อมูลทางเลือกที่เอื้อต่อวิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จากแหล่งข้อมูล และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ร่วมกับกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ร่วมกับการทำงานนอกบ้านให้ประสบความสำเร็จ จะช่วยให้หญิงตั้งครรภ์ทำงานนอกบ้านเกิดความเชื่อว่าทำแล้วจะได้รับผลทางบวก ก็จะมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น มารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือนเข้าใจ และมั่นใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนและส่งเสริมเจตคติใหม่ที่ดีในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่นำไปสู่ความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้ใน ระยะตั้งครรภ์ สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Ajzen, 1991) ที่กล่าวว่า เจตคติต่อพฤติกรรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความตั้งใจหรือเจตนาในการที่จะแสดงพฤติกรรม และสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของ Persad and Mensinger (2008) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธีรรัตน์ หวังสวัสดิ์ และคณะ (2557) พบว่า มารดามีความรู้เรื่องประโยชน์ของนมแม่อยู่ในระดับมาก มารดาส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนสูงสุด คือความรู้เรื่องประโยชน์ของนมแม่ของบิดา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Gray Dohald et al., (1985) พบว่า การยังคงให้ทารกได้รับนมแม่นานถึง 6 เดือน ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือ การสนับสนุน

จากบุคลากรสาธารณสุข และการให้ความรู้เกี่ยวกับนมแม่อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับการศึกษานี้ และจากการหาความสัมพันธ์กับลักษณะทางด้านประชากร พบว่า ปัจจัยทางด้านระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพในมารดา มีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน โดยพบว่า ในกลุ่มที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ส่วนใหญ่แม่ไม่ได้ประกอบอาชีพนอกบ้าน ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนอกบ้าน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และทัศนคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือน หอผู้ป่วยหลังคลอด โรงพยาบาลบุรีรัมย์ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพรรณิการ์ ปานบางพระ และ พรณรัตน์ แสงเพิ่ม (2556) พบว่า ความรู้กับทัศนคติของพยาบาลในโรงพยาบาลเอกชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไม่สัมพันธ์กัน โดยที่ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คือ การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในด้านประโยชน์ของนมแม่ได้แก่ ทำให้มารดาได้ใกล้ชิดกับลูกมากขึ้น ป้องกันทารกจากการเป็นโรคทารกที่ได้รับนมแม่มีสุขภาพที่แข็งแรงกว่าทารกที่ได้รับนมผสมและอุปสรรคด้านทัศนคติได้แก่ความรู้สึกลายจากการให้นมแม่ในที่สาธารณะหรือมีการไหลของน้ำนมเปื้อนเสื้อผ้า การขาดการมีส่วนร่วมของสามี และการที่มารดาต้องใช้เวลามากในการอยู่กับลูก (McCann et al., 2007) นอกจากนี้ ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แบบอย่างการสนับสนุนและทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของบุคลากรรอบข้างมีผลต่อทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากการศึกษาครั้งนี้ เมื่อพิจารณาความรู้ในแต่ละด้านได้แก่ ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อทารก ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดา กลไกการสร้างและการหลั่งน้ำนม การปฏิบัติตัวในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทุกด้านอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาทัศนคติในแต่ละด้านพบว่า ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อมารดา และทารก ประโยชน์ของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อเศรษฐกิจ และสังคม และการสร้างความมั่นใจแก่มารดาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับดี แต่ปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องจาก มารดาหลังคลอดได้รับรู้จากประสบการณ์ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่โดยเฉพาะในปัญหาต่างๆ บางส่วนยังไม่ได้รับการแก้ไขที่จะทำให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประสบความสำเร็จ

ดังนั้น การพัฒนามารดาหลังคลอดให้สามารถส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงควรเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีเพื่อให้มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลของการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติทางการพยาบาล ในการให้ความรู้การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พยาบาลวิชาชีพควรให้ความสำคัญกับกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่ทำงานนอกบ้าน และนำความรู้ ทัศนคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน 6 เดือน ไปประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ให้บุคลากรทางสุขภาพในหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างเจตคติทางบวก ให้เกิดความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

2. ด้านการบริหารการพยาบาล ผู้บริหารการพยาบาลควรสนับสนุนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการส่งเสริมมารดาหลังคลอดปกติ เพื่อให้มีเจตคติ และความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว นำไปสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวนาน 6 เดือน

3. ด้านการศึกษาพยาบาล ในด้านการเรียนการสอนการฝึกปฏิบัติ อาจารย์สามารถนำหลักการ แนวคิดในความรู้ ทักษะคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว นาน 6 เดือน ไปใช้ให้สอดคล้องในการนิเทศ นิเทศ/นักศึกษาพยาบาล เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาความรู้ ทักษะคติ และความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของหญิงตั้งครรภ์ ไม่ได้มีการติดตามกลุ่มตัวอย่างในระยะ 6 เดือน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อติดตามอัตราการประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของกลุ่มตัวอย่าง

2. ควรนำความรู้ ทักษะคติของมารดาหลังคลอดปกติที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว นาน 6 เดือน กลุ่มเสี่ยงที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อื่น ๆ ต่อไป เช่น มารดาวัยรุ่น มารดาครรภ์แรก เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตรรัตน์ หวังสวัสดิ์ และคณะ. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือน ของมารดาในจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารพยาบาลสาร** Vol. 41 No 5 (2014): พฤศจิกายน 2557.
- สุวรรณา ชนะภัย และคณะ. (2557). ความรู้ทัศนคติการรับรู้สมรรถนะในตนเอง และการสนับสนุนจากสามีและพยาบาล ในการทำนายนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 สัปดาห์. **วารสารพยาบาลศาสตร์** ปีที่ : 32 ฉบับที่ : 1 เลขหน้า : 51-60 ปีพ.ศ. : 2557
- สุพรรณิการ์ ปานบางพระ และพรรณรัตน์ แสงเพิ่ม. (2556). ความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติของพยาบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในโรงพยาบาลเอกชน. **Journal of Nursing Science: J Nurse Sci.** 2013; 31 (1): 70-79.
- สุภางค์พิมพ์ รัตตสัมพันธ์. (2560). **ความรู้และทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่**. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2560.
- Ajzen, I. (1991). **The theory of planned behavior**. Organization Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 179-211.
- American Academy of Pediatrics. (2005). **Breastfeeding and the use of human milk**. Pediatrics, 115(2), 496-506.
- American College of Obstetricians and Gynecologist. (2007). **Breastfeeding: Maternal and infant aspect**. Retrieved February 3, 2014, from www.oumedicine.com/docs/adobgynworkfiles/acogclinreviewbfgd2007.pdf?sfvrsn=2.

- Gray Dohald K, Kramer MS, Munday S, Leaduc DG. (1985). **Effect of formula supplementation in the hospital in the duration of breast feeding: A controlled clinical trial**. *Pediatrics*; 75:514-518.
- McCann, M. F., Baydar, N., & Williams, R. L. (2007). Breastfeeding attitudes and reported problems in a national sample of WIC participants. **Journal of Human Lactation**, 23(4), 314-324
- National Statistic Office. (2013). Major findings of multiple indicator cluster survey 2012. Bangkok: **Text and Journal Publication**.
- Persad, M. D., & Mensinger, J. L. (2008). **Maternal breastfeeding attitudes: Association with breastfeeding intent and socio-demographics among urban primiparas**. *Community Health*, 33(2), 53-60.
- Scott, J., Shaker, M., & Reid, R. (2004). **Parental attitude toward breastfeeding: their association with feeding outcome at hospital discharge**. *Birth*, 31(1), 19-26.
- Scott, J. A., Binns, C. W., Oddy, W. H. & Graham, K. I. (2006). **Predictors of breastfeeding duration: Evidence from a cohort study**. *Pediatric*, 117 (4), 646-655.
- World Health Organization (WHO)/United Nations Children's Fund (UNICEF). (2009). **Baby-friendly hospital initiative revised updated and expanded for integrated care**. Retrieved September 8, 2014. from www.unicef.org/french/nutrition/files/BFHI_2009_s3.slides.pdf